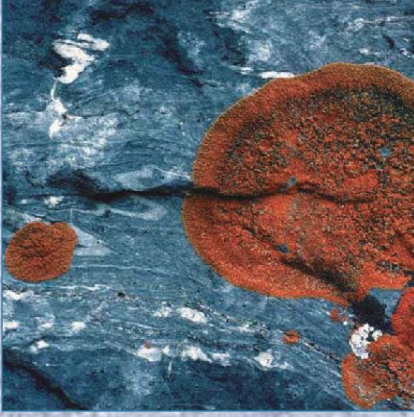

Bilim Çocuk Kartları'yla

Likenleri Tanıyıyoruz

Ağaçların kabuklarında, evlerin duvarlarında ya da taşların üzerinde zaman zaman bitki, yosun ya da mantara benzeyen bazı canlılar görürüz. Kimileri ilginç biçimleriyle, kimileri de renkleriyle ilkimizi çeker. Hatta, bazı köylerde çocuklar, taşların üzerinde yaşayan bu canlıları tükürükleriyle ıslatarak ellerine kına yaparlar. İşte bu ilginç canlılar ne bitki, ne mantar ne de yosun. Bu canlılara liken deniyor. Hatta bunlar tek bir canlıdan bile oluşmuyor. Aslında likenler, iki farklı canlının birarada yaşadığı bir ortak yaşam biçimi, yani simbiyozu çok iyi örnek oluşturuyorlar. Bu ortak yaşamı oluşturan canlılarsa mantarlar ve suyosunları.

Ortak yaşam biçiminin amacı, iki farklı canlının birbirinden yararlanması. Likenlerde, mantarlar ve suyosunları tek başlarına olduklarından daha fazla yarar sağlarlar. Mantarlar, ışığa duyarlı olan suyosunlarını kurumaktan ve yüksek ışıktan korurken, suyosunları da mantarlara fotosentez

yoluyla şeker sağlarlar. Mantarlar, şeker suyununlarından özel iplikçiklerle toplarlar. Salgıladıkları özel bir maddeyle suyunun hücre duvarının geçirgenliğini artırır. Böylece, şeker difüzyon yoluyla suyunun hücre duvarından mantarın özelleşmiş iplikçiklerine geçer. Bir likenden ince bir kesit alıp, mikroskop altında incellerseniz, yapısındaki mantar ve suyosunlarını siz de kolayca görebilirsiniz.

Likenlerin yaşama alanları çok geniş ve değişiklidir. Kutuplardan çok sıcak bölgelere, dağlardan kıyılara ve çöllere kadar çok geniş bir dağılım gösterirler. Toprakta, kayalarda ve taşlarda, ağaçlarda, ağaç kabuklarında, kemiklerde, deride, yünde, kerestelerde, evlerin duvarlarında, anıtlarda, kiremitlerde, mezar taşlarında ve hatta camlarda büyüyüp gelişebilirler.

Bazı liken türleri yapılarına bağlı olarak, hava kirliliğine karşı çok dayanıksızken, bazıları çok kirli ortamlarda da yaşayabilirler. Bu özelliklerinden dolayı likenler, belirli bölgelerdeki hava kirliliği kontrollerinde kullanılır. Sayılarının 12.500 ve 17.000 arasında bulunduğu tahmin edilen liken türlerinin kullanıldıkları tek alan bu değil elbette. Bazı liken türleri yiyeceklere katılırken, bazıları ilaç, boya, parfüm ve dekorasyonda da kullanılır.

Bu ayki bilim çocuk kartlarında likenleri hazırlarken, öncelikle Türkiye'de sıkça görebileceğiniz ve ilginç özellikleriyle kendini kolayca belli eden türleri seçmeye özen gösterdik. Bu konudaki yardımlarından dolayı Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Dr. Atilla Yıldız'a teşekkür ederiz. Liken kartlarınızla doğada yeni bir dünya keşfetmeye hazır mısınız?

Kartları Hazırlayan Banu Binbaşaran Tüysüzoğlu